

Kommune- og fylkestingsvalg 2027

VALGPAKKE TIL LOKALLAG OG FYLKESLAG

OM VALGPAKKEN

13. september 2027 er valgdagen for kommune- og fylkestingsvalget i Norge. Forhåndsstemmingen åpner 10. August 2027. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har som mål at *beredskap og matvaresikkerhet er høyt på agendaen i kommune- og fylkestings valget i 2027 og i Stortingsvalget i 2029.*

Beredskap har fått en stadig større plass i den offentlige debatten, og det er avgjørende for jordbruket at vi synliggjør matens rolle i totalberedskapen. **Neste års lokal- og fylkestingssvalg må være et matvalg.**

For å få til dette, trenger vi koordinert innsats fra hele organisasjonen. Den avgjørende innsatsen vil skje på lokalt nivå i møte med politikere og velgere på kommune- og fylkesnivå.

I dette dokumentet finner du ressurser til kommune- og fylkestingsvalget i 2027. For å samkjøre organisasjonens innsats frem mot valget, har vi derfor laget denne pakken med ressurser til bruk i lokal- og fylkeslag. Alle ressursene finnes også på nettsiden. Dette dokumentet vil oppdateres på nettsiden med flere ressurser etter hvert som vi nærmer oss valget.

I dokumentet finner du våre sju politiske hovedkrav inn mot valget, inspirasjon til aktiviteter dere kan arrangere lokalt, og tips til hvordan du kan utnytte den kontakten du får med politikerne under valgkampen i deres videre arbeid i etterkant av valget. I tillegg finner du en oppsummering av Stortingspartienes kapitler om mat og landbruk, samt hva vi mener partiene bør gjøre bedre.

Vi har utarbeidet innhold til sosiale medier som vil deles på nettsiden. Vi oppfordrer lokal- og fylkeslag til å dele dette videre. Dersom dere arrangerer noe lokalt, bør dere også synliggjøre dette.

God valgkamp!

Innholdsfortegnelse

Innhold

OM VALGPAKKEN.....	2
7 KRAV TIL KOMMUNE- OG FYLKESTINGSVALGET 2027.....	5
HVORDAN JOBBE MED NBS SIN POLITIKK I VALGKAMPEN?	6
VALGKAMPAKTIVITETER	7
SJEKKLISTE FOR AKSJON/ARRANGEMENT.....	10
SAMTALEGUIDE TIL BRUK MED POLITIKERE.....	12
MEDIEPAKKE: HVORDAN SKRIVE DEBATTINNLEGG OG BYGGE OPP EN REDAKSJONELL SAK	14
OM MAT I NORSKE PARTIERS PARTIPROGRAM	17
OPPSUMMERING OG PUNKTER TIL FORBEDRING I PARTIENES PARTIPROGRAM.....	18

7 KRAV TIL KOMMUNE- OG FYLKESTINGSVALGET 2027

1. Øk norsk sjølforsyning

Kommuner og fylkeskommuner må føre en politikk som bidrar til å øke Norges sjølforsyningsgrad til minst 50 prosent innen 2030 gjennom styrket lokal matproduksjon og vern av produksjonsressurser.

2. Styrk matberedskapen og landbruket

Kommuner og fylkeskommuner må bidra til økt matberedskap gjennom tiltak som styrker økonomien i landbruket, legger til rette for reetablering av nedlagte gårdsbruk og skaper flere arbeidsplasser i jordbruket. Robuste forsyningslinjer og en tilgjengelig foredlingsstruktur skal legge grunnlaget for regional verdiskaping og matberedskap, ved å legge til rett for lokal matforedling, slakterier, meierier og lagringsanlegg.

3. Vern og bruk matjorda, håndhev bo- og driveplikten

Nedbygging og brakklegging av dyrka og dyrkbar jord må stanses. Kommuner og fylkeskommuner må føre en arealpolitikk som sikrer matjord for framtidige generasjoner. Kommuner må aktivt kontrollere og håndheve bo- og driveplikten for å sikre aktiv drift av landbrukseiendommer og bosetting i distriktene.

4. Klimatilpasning av jordbruket

Kommuner og fylkeskommuner må prioritere klimatilpasning i landbruket gjennom tiltak som gjør jordbruket mer robust mot flom, tørke, ekstremvær og andre konsekvenser av klimaendringer.

5. Bruk offentlige innkjøp til å styrke lokal matproduksjon

Kommuner og fylkeskommuner må følge opp anskaffelsesregelverket ved å prioritere lokalprodusert og økologisk mat i offentlige innkjøp, inkludert i skoler, barnehager, sykehjem og andre offentlige institusjoner. Det bør innføres skolemåltid på alle skoler, for tilgang på sunn og næringsrik mat til alle elever i landet, basert på norske og lokale råvarer.

6. Beskytt beiteressursene i utmarka

Kommuner og fylkeskommuner må arbeide for at utmarksbeitene kan brukes aktivt, og støtte en rovdyrforvaltning som ivaretar både beitedyr, matproduksjon og bærekraftig bruk av lokale ressurser.

7. Øk bevilgningene til lokal landbruksforvaltning

Kommunene og fylkeskommunene må tildele mer ressurser til landbrukskontor og fylkeskommunale støtteordninger til landbruket, som er grunnleggende hjørnesteiner i å sikre videre matproduksjon og produsentmiljøer i hele Norge.

HVORDAN JOBBE MED NBS SIN POLITIKK I VALGKAMPEN?

Formål: Synliggjøre landbrukets rolle i samfunnet og påvirke politiske beslutningstakere i forkant av valget. Bygge lokal oppslutning og engasjement. Bruk gjerne valgkampaktiviteter til å verve og rekruttere nye medlemmer til NBS også.

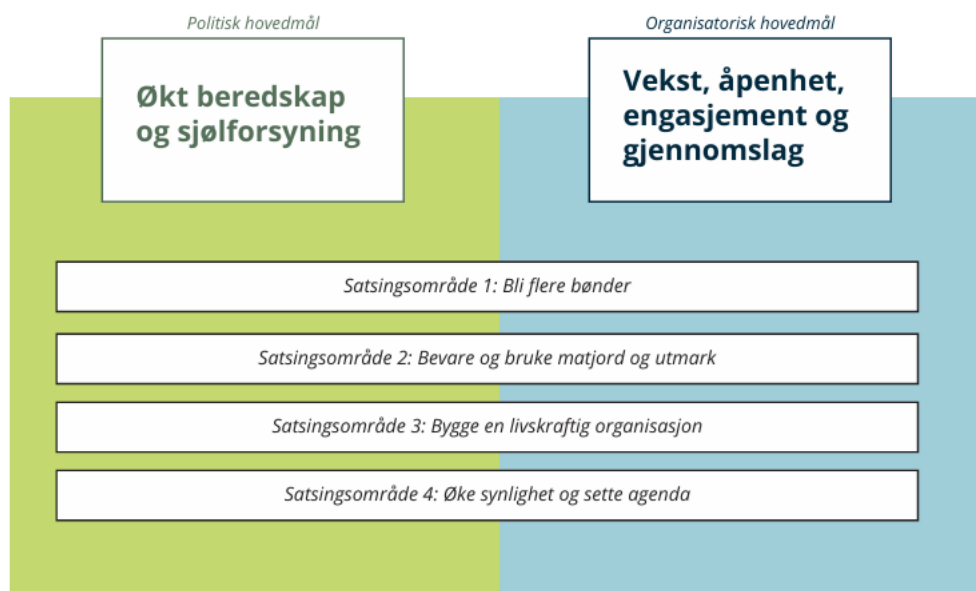
Politisk kontakt:

Bruk NBS sine dokumenter som grunnlag for samtaler eller aktiviteter. Vi har oppdaterte planer og strategier på mange viktige områder for organisasjonen; beredskap, bærekraft og lokalmat.

Strategien til NBS

Landsmøte 2025 vedtok ny strategi for NBS for inneværende stortingsperiode. Strategien definerer politiske og organisatoriske prioriteringer, som fungerer godt som ramme for arbeid med kommune- og fylkestingsvalget. Arbeid i lokallag og fylkeslag med valget som tema, kan bidra til å styrke NBS sin politiske gjennomslagskraft i tillegg til å engasjere nye medlemmer og gjøre laget sterkere organisatorisk.

Strategi for 2026-2029

Slik blir vi flere bønder, ikke færre.

Beredskapsplan: ØKT MATVAREBEREDSKAP OG TOTALBEREDSKAP I HELE LANDET

NBS lanserte en beredskapsplan i april 2026 som krever at matvareberedskap finansieres utenfor jordbruksavtalen – som sivil beredskap på linje med forsvaret. Beredskapsplanen inneholder sju tiltaksområder med en tidslinje fra ett til ti år. Blant kravene er et nasjonalt beredskapstilskudd finansiert som sivil beredskap, reetablering av 5 000 nedlagte gårdsbruk, 13 000 nye årsverk i jordbruket og nullvisjon for nedbygging av matjord.

Klima- og bærekraftsplanen: Bærekraft mellom bakkar og berg

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin Klima- og bærekraftsplan legger vekt på at de sosiale og økonomiske forholdene i jordbruket legger til rette for at bøndene har tid og kapasitet til å gjennomføre ønskede tiltak. Dette må være tiltak som bidrar til bærekraftig bruk av ressurser og som ikke forsterker økonomiske og sosiale utfordringer i jordbruket.

Lokalmatstrategien

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har siden introduksjonen av Verdiskapings programmet for lokalmat i 2000 vært en pådriver for styrket lokalmatproduksjon i Norge. Det har hatt effekt. I 2023 var omsetningen av lokalmat og -drikke på 11,8 mrd. kroner. Et rikt utvalg av lokalmat og -drikke bidrar til et styrket matmangfold for forbruker. I januar 2024 lanserte regjeringa et nytt mål for omsetning av lokalmat: 25 mrd. kroner innen 2035. Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt ønske og mål for regjeringas nysatsing på lokalmat og -drikke, er at det skal ha like god effekt som verdiskapningsprogrammet på 2000-tallet hadde. Lokalmatstrategien viser hvordan.

VALGKAMPAKTIVITETER

LAVTERSKELE AKTIVITETER

Disse lavterskel aktivitetene håper vi alle lokallag kan få til i løpet av valgkamp-perioden fram til neste høst

Stand om valget

Mål: Øke bevissthet blant velgere om jordbrukspolitiske saker.

Slik gjør dere:

- **Finn tidspunkt og sted:** Torgdag, utenfor butikken, festival, eller på valgdagen.
- **Materiale:** Ha med banner og eget valgkampmateriell
- **Quiz:** F.eks. spørsmål som skaper engasjement, «Melka koster xx i butikk, hva får bonden?»
- **Del ut smaksprøver:** Lokale produkter, epler, honning, ost, flatbrød osv.
- **Snakk med folk:** Still spørsmål som: «Hva tenker du om norsk beredskap?», «Visste du at ...?»
- **Tips:** Lag gjerne en aktivitet på standen som treffer barna

Stand på Dyrsku'n i Seljord. Ha noe gøy å dele ut og lag noen gode samtalestartere. Gaver til folk som blir medlem i NBS kan fungere.

Lag en kampanje:

Det finnes mange måter å skape oppmerksomhet om en sak uten å invitere til et fysisk arrangement. Spre budskapet med flyers, plakater, på sosiale medier eller med en installasjon.

Slik gjør dere:

- Lag et enkelt budskap, gjerne noe fengende.
- Lag materiell.

- Del ut, legg i postkasser, heng på butikktafva.
- Arranger plakat-opphenging med lokallaget. Samles gjerne for noe sosialt i etterkant.
- Kombiner med kronikk/utspill i tradisjonelle medier.

INNSATS-AKTIVITETER

Innsats-aktivitetene krever litt mer av dere som lokallag, men krever ikke så mye folk for å få til. Dette er aktiviteter som kan være viktige for politisk nettverk og for å bli kjent med lokalpolitikere.

Hold foredrag

Kunnskap om norsk jordbruk og matproduksjon er til for å deles. Arranger "Jordbruksforhandlingene for dummies" eller skoleringer om årshjulet på gården for velgere og politikere.

Bybonden arrangerte «Jordbruksoppkjøret for dummies» i Bergen i 2023.

Kommunestyremøter: hold innlegg

Inviter deg selv til et kommunestyremøte for å holde innlegg om jordbrukspolitikk. Utgangspunkt for innlegget kan f.eks. være de 7 kravene til NBS til valget 2027. Dere kan også utfordre politikerne til å støtte konkrete krav i lista til NBS.

Gårdsbesøk: Gårdsbesøk med stortingsrepresentanter og lokalpolitikere

Mål: Gi politikere innsikt i hverdagen på gården og mulighet til å diskutere utfordringer og løsninger tett på virkeligheten.

Foto: Ringeby Fåvang BS

Før valget i 2021 arrangerte Ringeby og Fåvang Bonde- og Småbrukarlag en guidet tur i kommunen med lokale politikere fra alle partier, og delte innsikt i hvilke bruk som skulle legges ned, hvilken jord som er leiejord og hvilke utfordringer bøndene i området sto ovenfor. Etter bussturen ble politikerne med opp på setra til et av medlemmene for kaffe, kaker og en prat om landbruk.

Slik gjør dere:

- **Velg gård:** Hvis dere skal ha spesielt fokus på noe, spesielt beitebruk, beredskap, rovdyr, etc., velg gård basert på det.
- **Inviter politikere:** Inviter kandidater fra alle relevante partier. Kontakt gjerne partiene direkte og foreslå en dato.
- **Forbered runde rundt på gården:** Lag en runde på 30–45 min. med stopp for å vise ulike deler av drifta.
- **Avslutt med samtale:** Ha en åpen samtale eller et minipanel med spørsmål til politikerne i tunet eller på låven. Vis NBS sin 10-punktsliste for norsk jordbrukspolitikk.
- **Synlighet:** Ta bilder, del på sosiale medier, inviter lokalavisa.
- **Tips:** Sørg for kaffe og enkel servering – det skaper god stemning!

ARRANGEMENTS-AKTIVITETER

I denne kategorien er aktiviteter som krever god organisering og en del arbeid, men som samtidig kan bidra til å samle mye folk og spre arbeidet til NBS bredt ut.

Åpne folkemøter: Tema om areal, beredskap e.l.

Inviter til åpne folkemøter med jordbruk som tema. Koble det gjerne på temaer som engasjerer i andre sektorer også, slik som areal og beredskap.

Slik gjør dere:

- **Velg lokale:** Biblioteket, samfunnshu, grendeskolen, caféen eller annet samlingssted
- **Inviter:** representanter fra forskjellige deler av samfunnet, alliansepartnere, bønder
- **Finn kobling:** Er det en politisk prosess, en lokal sak eller et eksempel som kan brukes som utgangspunkt for samtalen?
- **Åpent gulv:** Inviter inn til åpen samtale / mulighet for å stille spørsmål
-

Inspirasjon fra tidligere folkemøter:

- TRYGG MAT I UTRYGGE TIDER - PANELSAMTALE PÅ HEMSEDAL BIBLIOTEK:
<https://fb.me/e/li8HpGuDD>
- [Mening, mat og mot i Førde | Sogn og Fjordane | Norsk Bonde- og Småbrukarlag](#)

Debatt eller panelsamtale om jordbrukspolitik

Mål: Synliggjøre partienes ulike standpunkter og styrke den politiske samtalen om landbruk og distrikt.

Slik gjør dere:

- **Finn lokale politikere/kandidater:** En fra hvert parti
- **Velg tema:** F.eks. «Matsikkerhet og beredskap»
- **Finn debattleder:** Gjerne en erfaren lokalperson eller journalist. Dere kan gi personen hjelp med spørsmål på forhånd slik at dere har styring på innholdet i debatten.
- **Velg arena:** Bibliotek, samfunnshus, grendahus, låve – eller digitalt!
- **Markedsfør:** Lag en plakat, spre i sosiale medier og lokalavis. Inviter lokale bønder, ungdom, og folk flest.
- **Lag spørsmål på forhånd:** Og ha gjerne en runde med spørsmål fra salen. Dersom det er midler til det, kan dere kontakte en erfaren ordstyrer som kan være moderator.
- **Synlighet:** Spill inn og del! Eller skriv et kort referat i etterkant til lokalavisa.

SJEKKLISTE FOR AKSJON/ARRANGEMENT

Utkast til en sjekklister for arrangement. I en ideell verden får man til alt dette før et arrangement, men det er ikke nødvendig for å få til en vellykket samling av folk.

Dato:

Hvor:

Overordnet ansvar:

Mål for aksjonen/arrangement: *fill ut*

Målgruppe: *fill ut*

Budsjett:

Beskrivelse av aksjonen
<i>Fill ut her</i>

Hva	Ansvar	Frist	Status
Avtal leie/lån av plass			
Planlegg for lyd og scene - Mikrofon og høytaler? - Leie lydutstyr? - Bygge scene? -			
Kontakte politikere			
Inviter andre organisasjoner og relevante aktører - Send e-poster			
Kontakte appellanter - Invitasjon - Oppfølgings e-post dagen før med tidsplan og bekreftelse			
Kontakte presse – Lage presseplan • Forberede innsalg tilpasset det aktuelle mediehus • Skriv noen sitater å ha klare • Skrive pressemelding (kan bli etterspurt + kjekt for nettsiden til fylket/NBS) • Finne relevante journalister/redaksjoner • Innsalg epost • Følge opp telefon			
Lage Facebook-arrangement (gjørne 1 mnd før) • Del i medlemsgruppa			

• Oppdater med innlegg om plan for aksjon minst 3 ganger • Lag innlegg til instagram om aksjonen			
Sende informasjon til medlemmene og tillitsvalgte • Send ut eposter til fylkesledere og få de til å informere lokallag • Sørg for at folk får det med seg			
Lage mobiliseringsplan • Sosiale medier • Mobilisere medlemmer • Mobilisere alliansepartnere			
Sette opp program • Del program med alle arrangører • Del program med alle appellanter			
Fikse dekorasjoner mm. • Visuelle elementer • Bannere • Ev. t-skjorter • Mat			
Brosjyre mm. til utdeling			
<i>Fyll ut</i>			
...			
...			
...			

Mobiliseringsplan

Hvem	Budskap/mål	Kontaktinfo	Frist	Status

SAMTALEGUIDE TIL BRUK MED POLITIKERE

Formål: Skap god dialog med politikere og bygg langsiktige relasjoner som styrker sjansen for politisk gjennomslag.

Introduksjon

- Politikere/kandidater er akkurat som meg og deg – introduser deg på akkurat samme måte, som du ville gjort ellers når du møter nye mennesker. Hvem er du, hva er du opptatt av og hva ønsker du å snakke med personen om.
- Unngå konfrontasjon i introduksjonen selv om du kan være uenig i noe av politikken som partiet kandidaten representerer har. Det passer seg heller ikke med forsøk på «morsomheter», for å poengtere et uenighetspunkt
- Fortell hva du ønsker å snakke med vedkommende om og hvorfor det er viktig.
- Spør gjerne om hen har noen minutter å avse, eller om det passer bedre om en liten stund. Det er viktig å kunne uforstyrret kunne snakke sammen, slik at du får tid til å diskutere/forklare punktene dine.

Budskap

- Du har 10 talepunkter. Avhengig av tid du nå vet du har med denne personen, har du forberedt deg på forhånd at du kanskje kun rekker å snakke om 2 punkter. Lær deg disse godt og start med disse.
- Det er en fordel om du har lest deg opp på hva partiet til denne personen mener om akkurat de punktene du ønsker å snakke om, slik at du kan formidle ditt viktige budskap til å passe inn i dette partiet sin politikk. Slik kan det bli enklere for denne personen å sørge for at dette partiet nettopp skal mene det du formidler.
- Ikke gå i «fella» å tro at denne personen er hverken enig eller uenig med deg i utgangspunktet. Selv om personen/partiet er enig/uenig med deg, så betyr det ikke nødvendigvis at disse kommer/ikke kommer til å føre det som en del av sin politikk i Stortinget. Din formidling er nøkkelen og det viktigste.
- Still gjerne personen spørsmål etter dine fremlegg/poenger, og spør hva hen tenker om dette. Ikke spør om hen er enig/uenig, men altså hvilke tanker denne personen har rundt ditt poeng. Dette setter deg i stand til å kunne svare ut bedre på de tingene denne personen ikke har forstått viktigheten av enda.
- Ikke glem å la personen du snakker med få snakke/svare ut osv. Det er ingen som husker en samtale de selv ikke har deltatt i. Det må være en dialog.

Avslutning

- Husk å takke høflig for tiden, og fortell gjerne hvor interessant det var å høre denne personen sine tanker om temaene.
- Be om et visittkort eller telefonnummer/e-postadresse, slik at du kan følge opp samtalen i etterkant. Det er først nå du har opprettet kontakt, og det er i etterkant at du følger opp at temaene du har snakket om holdes «varme» helt inn til valget.

Oppfølging

- Når det har gått en uke eller noe mer, så tar du kontakt med personen du hadde samtalen med, og spør om å få noen minutter av hens ledige tid på telefonen, eller om dere kan møtes ved en anledning for å kunne snakke litt mer. Ikke gi deg selv om

det skulle gå noen dager før du får svar, men henvend deg på nytt og spør om hen mottok meldingen/e-posten.

Forhåpentligvis klarer du å etablere en kontakt, som holdes utover valg-standen og denne kontakten kan være det som avgjør denne personen og partiets fokus på dine temaer. Lykke til!

OPPSUMMERING, SLIK FORBEREDER DU DEG TIL SAMTALE MED POLITIKER:

Før møtet:

- Avklar hva møtet skal handle om. Velg 1–2 hovedsaker.
- Finn ut hvem du skal møte, og hvilket parti de representerer.
- Skriv ned 2–3 spørsmål du vil stille.

Under samtalen:

- **Vær tydelig og konkret:** Hva vil dere oppnå? Bruk NBS sin 10-punkts liste for jordbrukspolitikken. Spør om tilslutning.
- **Still spørsmål:** «Hva tenker du er den viktigste utfordringen i norsk jordbruk?»
- «Hvordan jobber dere med matsikkerhet og lokal verdiskaping?»
- **Vis at dere er en ressurs:** Tilby besøk, innspill eller samarbeid: «Vi stiller gjerne opp med fagkunnskap.»
- **Bygg relasjon:** Vær saklig og lyttende. Unngå krass kritikk. Gode relasjoner gir større muligheter på sikt. Tenk på at relasjonen dere bygger kan bli viktig når/om kandidaten er på Stortinget eller i en regjeringsposisjon.

Etter møtet:

- Send takk for møtet på e-post.
- Legg ved evt. lenker, rapporter, bilder eller plansjer.
- Noter deg hva som ble sagt, og følg opp ved senere anledninger.

MEDIEPAKKE: HVORDAN SKRIVE DEBATTINNLEGG OG BYGGE OPP EN REDAKSJONELL SAK

DEBATTINNLEGG

Med utgangspunkt i et av de sju kravene på side 5, kan dere skrive et leserinnlegg til lokalavisa for å starte en debatt.

Før du begynner: Det viktigste når du skal skrive et godt leserinnlegg, er å skrive om en sak du bryr deg om. Velg deg en hovedsak og et hovedargument, og bygg opp leserinnlegget rundt dette. Du bør også tenke gjennom målgruppe for innlegget. Er innlegget ment for å engasjere «folk flest» i lokalsamfunnet, bør du unngå stammespråk. Dersom du har en spesifikk avis i tankene, kan du også ta en titt på hvilke type innlegg de vanligvis trykker og om disse er bygget opp på en spesifikk måte.

Slik skriver du et debattinnlegg:

Tittel og ingress: Dette skal få leseren engasjert og gi deg essensen i innlegget. Vær kort og tydelig, og fang leserens oppmerksomhet. Still gjerne et spørsmål, eller kom med en påstand som inviterer til «konflikt». Kom gjerne tilbake til tittel og ingress etter du er ferdig med selve innlegget.

Innledning: Start med et kort avsnitt som presenterer problemstillingen og ditt synspunkt.

Bygg opp argumentasjonen: Presenter dine tre viktigste argumenter. Hold deg kort og presis, og underbygg med fakta. Vær gjerne personlig og bruk gode eksempler.

Avslutning: oppsummer hovedargumentet og gi et handlingsalternativ (tenke, mene eller handle). Eksempler: «La 2027 bli et matvalg – stem på et parti som er opptatt av matberedskap» (til «folk flest») eller «Skal vi sikre matberedskapen, trenger vi et mangfoldig jordbruk. Prioriter små og mellomstore gårdsbruk» (til politikere).

En sjekkliste før du sender inn saken:

- Har du en tydelig og engasjerende tittel og ingress?
- Har jeg en konkret sak/hovedargument?
- Har jeg skrevet personlig?
- Har jeg koblet saken til noe lokalt?

Praktisk:

- Sjekk tegnbegrensning til avisa i forkant. Dersom det ikke er oppgitt en tegnbegrensning, kan du sikte deg inn på cirka 3000 tegn inkl. mellomrom.
- Send innlegget i god tid. Har du ikke hørt noe? Følg opp!
- Avsender bør være en person, ikke lokallaget. Styreleder kan være avsender dersom det er lokallaget som har skrevet en sak sammen.
- Kan du skrive debattinnlegg sammen med noen? Debattinnlegg med flere avsendere kan ofte nå andre grupper. Kanskje lokallaget og den lokale turistforeningen sammen vil si noe om friluftsliv og utmarksbeite? Eller en bonde som er medlem og lokallagslederen i Nei til EU?
- Få gjerne noen andre til å lese gjennom innlegget i forkant.

REDAKSJONELL SAK

Et annet alternativ er å selge inn en sak til en journalist. Finn en journalist i lokalavisa som tidligere har skrevet om jordbruk, og kontakt vedkommende direkte. Dere bør ha utarbeidet et godt forslag til en sak som bør belyses, gjerne med forslag til intervjuobjekter. Kanskje det er en bonde lokalt som har blitt angrepet av rovvilt i sommer, krever at rovviltforliket følges opp og stiller dette kravet til Stortingskandidatene fra deres region/et spesifikt parti? Skal dere arrangere en debatt og har fått en minister på besøk? Eller har dere et ungt par som gjerne vil starte opp drift på et nedlagt gårdsbruk, men møter hindringer?

Når dere henvender dere til en journalist, er det lurt å tenke på nyhetskriteriene (VISAK). Dette er grunnleggende kriterier for hva som utgjør en god sak, og noe journalister flest har i bakhodet. Når dere skal selge inn en sak, bør dere derfor ha tenkt ut hvordan deres sak oppfyller samtlige av disse kriteriene:

Vesentlighet/viktighet: nyheten bør være viktig for en større gruppe. Det kan være lokalsamfunnet, alle som bor i nærheten av et areal som påvirkes av nedbygging, eller alle som er opptatt av økologisk produksjon. Tenk gjennom hvilken gruppe mennesker denne saken er vesentlig for, og om du har et tall, ta det med. «Eks. 100 elever vil miste skolehagen».

Identifikasjon/nærhet: leseren bør føle at saken angår dem, enten det er geografisk, sosialt eller personlig. Kan dere koble en nasjonal problemstilling på noe som skjer lokalt? Bruke en bonde sin personlige historie som eksempel? Eller kanskje dere kan spille på sosiale grupperinger og forskjeller?

Sensasjon: det bør være noe nytt, noe som skiller seg ut fra andre saker.

Aktuelt: saken må være aktuelt. Er det noe som akkurat har skjedd? Kan dere koble saken på en dagsaktuell sak? Eller er det noe som ikke har vært dekket tidligere?

Konflikt: konflikt og uenighet er generelt godt nyhetsstoff. Det betyr ikke at saken i seg selv må være en konflikt, men det bør være en motpart. Kan det være en konflikt mellom en bonde og et politisk vedtak, at noe politikerne har sagt ikke samsvarer med hvilken politikk de gjennomfører, eller at det ikke er samsvar mellom hva politikerne sier og jobber for, og realiteten?

Hvilken **vinkling** dere velger for saken kan også være med å gjøre den aktuell for journalisten å plukke opp. En historie kan ofte fortelles på flere måter. La oss ta den nye [sjølforsyningsrapporten til Ruralis](#) som eksempel:

1. **Vi trenger 13 000 flere gårdsbruk i drift om vi skal nå sjølforsyningsmålet.** Har dere et areal som er ute av drift i området deres? Burde kommunen gjort mer for å få dette arealet i drift gjennom et konkret politisk vedtak? Og har dere en bonde som gjerne har lyst til å starte opp drifta på gården?
2. **Må nydyrke mer areal for å nå sjølforsyningsmålet.** Det kan bety at vi må nydyrke et myrareal for å ha mer jordbruksareal til matproduksjon. Her har dere en konflikt mellom naturvern og matproduksjon. Har en lokal kandidat et sterkt synspunkt på dette? Og kanskje dere har en bonde som har et areal hen vil nydyrke for å kunne produsere grønnsaker, men at det ikke er mulig med dagens regelverk?

Vedkommende bør gjerne ha reflekterte kommentarer knyttet til konflikten mellom naturvern og matproduksjon.

3. **Trenger 13 000 flere årsverk i jordbruket for å nå sjølforsyningsmålet.** Men det er utfordrende å rekruttere til en næring med lav lønnsomhet og dårlige sosiale vilkår. Har dere et ungt ektepar som vurderer om de skal kjøpe et gårdsbruk, men er usikker på grunn av dette? Eller kanskje det er noen agronom-elever som er usikre på framtida i næringen – enten som bønder eller avløsere?

OM MAT I NORSKE PARTIERS PARTIPROGRAM

Partiene utarbeidet nye partiprogram til stortingsperioden 2025-2029. I forbindelse med Stortingsvalget i 2025 lagde NBS en oppsummering av alle partiprogrammene med tilhørende kommentarer fra oss om hva partiene burde jobbe mer med for å forbedre egen jordbrukspolitik i NBS-retning. Disse oppsummeringene vil være relevant for kommunes- og fylkestingsvalget også.

Regjeringens overordnede prioriteringer kan også være relevante for valgkampen.

[Arbeiderparti-regjeringens politiske prioriteringer](#)

Partiene lager egne partiprogram for fylkes- og kommunenivå. Følg gjerne med på hva partiene vedtar for din kommune eller fylke. Mange innspillsprosesser på partiprogrammene i fylker foregår omtrent et år før valget.

Oversikt over fylkes- og lokallag i partiene:

[Fremskrittspartiet](#)

[Miljøpartiet de Grønne](#)

[Venstre](#)

[Sosialistisk Venstreparti](#)

[Rødt](#)

[Høyre](#) -> der du bor

[Arbeiderpartiet](#)

[Senterpartiet](#)

OPPSUMMERING OG PUNKTER TIL FORBEDRING I PARTIENES PARTIPROGRAM

Fremskrittspartiets partiprogram

Landbruket må drives på markedsøkonomiske prinsipper, med kostnadseffektiv matproduksjon som ivaretar beredskapen. Partiet ønsker å liberalisere jordbruksavtalesystemet, avvikle konsesjons- og boplikten, odelsregulering, markedreguleringer, kvoteordningen og ønsker å satse på heltidsbonden. FrP er tydelige på at rovviltforvaltning må styrkes.

Hva bør FrP gjøre mer av:

Partiet ønsker å styrke matvareberedskapen i Norge, men må se dette i sammenheng med behov for et mangfold av gårdsbruk i hele landet og å beskytte norske jordbruksvarer mot konkurranse fra import. Markedsregulering og produksjonsregulering er forutsetninger for at et mangfold av gårdsbruk skal holdes i hevd. Beredskap avhenger også av klimatilpasning og fokus på bærekraftige produksjonsmetoder, som FrP skriver lite om i sitt partiprogram.

Høyres partiprogram

Jordbruksoppgjøret må forenkles i tråd med øvrig økonomisk politikk, med færre tilskuddsordninger, lettere importvern og mer fokus på bonden som næringsdrivende. Det skal satses på landbruksteknologi, med mål om eksport. Høyre ønsker strengere regulering av dyrevelferd, og styrket konkurranse i norsk dagligvare- og matbransje.

Hva bør Høyre gjøre mer av:

Partiet ønsker å åpne for at lokale produsenter skal kunne selge alkoholholdige drikkevarer til besøkende, men burde utvide dette til en bredere satsing på lokalmat. Dette vil også bidra til å styrke konkurransen mot dagligvarekjedene og bøndernes mulighet for å drive egen næring.

Venstres partiprogram

Venstre ønsker produksjon av sunn og trygg mat, med økt fokus på å følge kostholdsrådene, satsing på frukt og grønt, redusert bruk av antibiotika, medisiner og plantevernmidler, og ved å stimulere til miljøvennlig drift og god dyrevelferd. Partiet ønsker økt konkurranse i meierisektoren og dagligvarebransjen, med mål om å på sikt avvikle markedsregulatorordningen. De ønsker en dreining av tilskuddssystemet til mer støtte til fellesgoder, og mindre til markedsregulering og høye priser.

Hva bør Venstre gjøre mer av:

Venstres ønske om en dobling av produksjon frukt og grønt bør følges opp med tiltak for økt markedsadgang for grøntprodusenter i distriktet, gjennom tilskudd til fellespakkerier og markedshager. Dette er i tråd med deres ønske om en mer klimatilpasset matproduksjon.

Kristelig Folkeparti sitt partiprogram

Partiet ønsker økt matvareberedskap med mål om 50 % selvforsyning innen 2030, tetting av inntektsgapet til bønder innen 2027 og strengt vern av matjord. KrF arbeider for gjennomgang av soneinndeling for et slags teigbasert system. Partiet ønsker å bevare mye av strukturene som eksisterer i dag, som bo- og driveplikt, odelsloven og de samvirkebaserte markedsordningene. Konkurransen i dagligvaresektoren og bondens posisjon i verdikjeden må styrkes.

Hva bør KrF gjøre mer av:

Krf ønsker å legge til rette for små, mellomstore og større bruk og bør i større grad fremme tiltak som kan bidra til en variert bruksstruktur i landet og som sikrer intern jamstilling i jordbruket. Tak og trappetrinn på tilskudd er viktig for å sikre lønnsomhet for mindre bruk.

Senterpartiet

For å utvikle jordbruket over hele landet vil Senterpartiet øke lønnsomheten i bruk av jordbruksarealene gjennom et sterkt importvern, årlige forhandlinger mellom staten og faglagene i jordbruket og ved å sikre gårdbrukerne en sterkere markedsrett. Partiet ønsker en tydelig rovdyrpolitikk, sterkt vern av matjord og god bruk av utmarksressurser og beiteareal. De ønsker å øke prisen bonden får betalt for produktene sine og sikre jamstilling innen 2027.

Hva bør Sp gjøre mer av:

Partiet ønsker økt sjølforsyning på 50 % innen 2030, og redusert import av fôrråvarer. Økt sjølforsyning kan ikke begrenses til økt produksjon av matkorn, men må også baseres på tiltak for økt produksjon av grovfôr og andre planter til dyr og mennesker, f.eks. ved å gi økt støtte til agronomiske tiltak som drenering og kalking. Senterpartiet må fortsette å være en tydelig målbærer for at sjølforsyningen må økes også på grovfôr og utmarksressurser, med økonomisk jamstilling også for grovfôrprodusentene.

Miljøpartiet De Grønne sitt partiprogram

Partiet er opptatt av langsiktige og bærekraftige løsninger i jordbruket, med mål om å øke sjølforsyningen til 60 % innen 2030, økt plantebasert produksjon og en kjøttproduksjon som utelukkende utnytter lokale ressurser og nasjonalt produsert kraftfôr. MDG ønsker at 20 % av jordbruksproduksjonen skal være økologisk innen 2030, og ønsker å videreføre føre-var prinsippet for genmodifisering i matproduksjonen. Partiet vil ha kompensasjon for bønder som ikke kan bruke beiterettigheter grunnet rovdyr.

Hva bør MDG gjøre mer av:

MDG ønsker flere bruk i drift og flere bønder, og understreker at det krever styrkede velferdsordninger og bedre avløserordninger. Partiet bør arbeide for å fjerne samordningen av avløsertilskudd mot annen lønnsinntekt og ytelser fra NAV – dette er et konkret tiltak for å gi bønder styrket velferd.

Arbeiderpartiets partiprogram

Arbeiderpartiet ønsker et jordbruk som bidrar til økt sjølforsyning og totalberedskap, med 50 % sjølforsyning innen 2030 og inntektsutjamning for bønder innen 2027. Partiet ønsker helhetlig matpolitikk med økt konkurranse i dagligvarebransjen for å få ned matprisene og gode konkurransevilkår for norsk mat med et fungerende tollvern. Ap ønsker lokalmat, småskala produksjon og bærekraftig og naturvennlig landbruk.

Hva må Ap gjøre mer av:

I partiprogrammet skriver Arbeiderpartiet at opptrappingsplanen danner grunnlaget for videre utvikling av landbruket. For å få til alt Arbeiderpartiet ønsker av norsk jordbruk, som en bidragsyter til sjølforsyning, totalberedskap og naturvennlig matproduksjon, må det

midler til utenom det som skal til for å jamstille bonden. Vi trenger et stort økonomisk løft for norsk jordbruk for norsk matsikkerhet i krise og fred.

Sosialistisk Venstreparti

SV ønsker å tette inntektsgapet for bønder, ved å sikre et tallgrunnlag til bruk i jordbruksoppgjørene med avkastning på all egenkapital og uten normeringsfaktor. De ønsker flere bruk i drift, tilskudd til god bruk av areal, redusere bruk av kraftfôr og øke norsk frukt- og grøntproduksjon. Partiet ønsker et teigbasert tilskudd, styrket dyrevelferd og en vellykket klimaomstilling. De ønsker 15 % økologisk areal innen 2030.

Hva bør SV gjøre mer av:

SV ønsker klimaomstilling og klimatilpasning, gjennom blant annet bruk av ny teknologi. Da må det sikres at den teknologien som utvikles og tas i bruk kan gi bedre ressursutnyttelse, som er tilpasset ressursgrunnlaget og strukturen i norsk jordbruk – og ikke omvendt.

Rødt

Rødt ønsker at totalberedskapen ivaretas gjennom løpende matproduksjon med mest mulig av de lokale jordressursene i bruk. Partiet ønsker 50 prosent sjølforsyning i 2030, 60 prosent i 2035 og 100 % sjølforsyning på varer vi kan produsere selv på sikt. Rødt ønsker et sterkt importvern og produksjonsregulering for å hindre overproduksjon, i tillegg til fokus på matsvinn, genetisk mangfold og et klima- og miljøvennlig landbruk gjennom blant annet god arealbruk og maksimal karbonbinding.

Hva kan Rødt gjøre mer av:

Rødt legger stor vekt på viktigheten av beredskap og matproduksjon for totalberedskapen i landet. Et beredskapstilskudd til norske gårdsbruk kan bidra til å styrke denne siden av norsk matproduksjon, og fremme ønsket struktur for økt robusthet og tilpasningsevne for norsk landbruk.